

Sundbyberg 24 feb 2017

Dnr.nr: Fi2016/04014/K

Vår referens: Mikael Klein

Finansdepartementet

Remissvar: Ordning och reda i välfärden, SOU 2016:78

Handikappförbunden

Handikappförbunden är ett samarbete för 39 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 människor. Vårt mål är ett samhälle för alla. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt – rätten för personer med funktionsnedsättningar att fungera på jämlika villkor i samhällets alla delar.

Våra förbunds medlemmar är i större utsträckning än många andra medborgare beroende av olika välfärdstjänster. Inom vården finns bland våra förbunds medlemmar många som har långvariga, ibland livslånga, behov av god vård. Inom omsorgen har många medlemmar ett dagligt behov av tjänster som utförs inom ramen för exempelvis hemtjänst eller LSS-insatser. Inom skolan finns bland våra förbund de elever som har stora behov för en fungerande skolgång. Frågan om fungerande och kvalitativa välfärdstjänster är med andra ord helt centrala för många av våra förbunds medlemmar och vi företräder ett brett perspektiv av mottagare av välfärdstjänster.

Inom de flesta samhällsområden råder skillnader i levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning och övriga medborgare. Även inom välfärdens centrala områden – vård, skola och omsorg – råder en ojämlikhet till nackdel för patienter, brukare, elever med funktionsnedsättning jämfört med andra. Vår utgångspunkt är Funktionsrättskonventionen, FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som bland annat definierar rätten att leva självständigt och att delta i samhället (artikel 19), rätten till utbildning (artikel 24), rätten till bästa möjliga hälsa (artikel 25) och rätten till habilitering och rehabilitering (artikel 26).

Sammanfattning

Betänkandet är ett delbetänkande från Valfärdsutredningen som har i uppdrag att föreslå ett nytt regelverk för offentligt finansiering av privat utförda välfärdstjänster. I betänkandet föreslås bland annat en vinstreglering av privata utförare, att ägar- och ledningsprövning införs, förändrad reglering av upphandling av välfärdstjänster och en ny lag om valfrihetssystem.

Utredningen kommer i sitt slutbetänkande i maj 2017, återkomma till de frågor i direktiven som bl.a. handlar om att analysera hur olika kvalitetsmått kan användas på ett strategiskt sätt vid exempelvis upphandling och uppföljning av välfärdstjänster och frågor som handlar om vilken statistik och annan information som behöver finnas på olika välfärdsområden.

Handikappförbunden har inga principiella synpunkter på vem som är utförare av välfärdstjänster, inte heller på frågan om vinstuttag inom välfärden. Centralt för oss är att välfärdstjänster håller en hög kvalitet, tillhandahålls och utformas efter behov och är jämlikt att tillgå för alla medborgare. Utredningens kommande slutbetänkande som ska innehålla förslag om kvalitetskontroll och uppföljning, är därför mer angeläget för oss än detta delbetänkande.

Handikappförbunden delar i huvudsak utredningens ambition att skapa ordning och reda i välfärden och att offentligt finansierad välfärd ska hålla god kvalitet till största möjliga nytta för mottagarna

för de skattemedel som avsätts. Vi ställer oss tvekande till om utredningens förslag uppnår det syftet.

Handikappförbunden tar inte ställning till de delar i utredningens förslag som rör vinstreglering, men vi hyser en oro för att förslagen skulle leda till en minskad mångfald och en begränsad kvalitetsutveckling inom välfärden.

Vi tillstyrker utredningens förslag om ägar- och ledningsprövning av offentliga och privata aktörer.

Vi vill tillföra ytterligare synpunkter till utredningens förslag om upphandling av välfärdstjänster.

Nedan utvecklar vi några av våra synpunkter.

7 Effektivitet och kvalitet i välfärden

Som utredningen konstaterar i 7.5 Sammanfattning och slutsatser, saknas det kunskap i många avseenden för hur kvalitet och effektivitet ska mätas och bedömas. Detta är naturligtvis en central fråga för att kunna avgöra om leverantörer av välfärdstjänster, offentliga som privata, lever upp till skattebetalarnas förväntningar. Bristen på kvalitetsmått behöver åtgärdas. Utredningen problematiserar kring olika kvalitetsmått, exempelvis nöjdhetsmätningar. Utredningen har en poäng med att graden av nöjdhet hos mottagaren inte är synonymt med hög kvalitet. Vi vill dock understryka att just mottagarnas uppfattning måste väga tungt i utformningen av kvalitetsmått. Det är trots allt mottagaren som tjänsterna är utformade för. Vi noterar också att det råder en stor skillnad i nöjdhet bland mottagare av personlig assistans till fördel för privata utförare, vilket vi tolkar som att det brister i kvalitet bland andra utförare.

Vi delar också utredningens oro för den segregering som skett inom skolan. Bland våra förbunds medlemmar är det oroväckande många som vittnat om att det finns skolor som förhåller sig avvisande till elever med särskilda behov.

8 Välfärden är ingen vanlig marknad

Vi delar utredningens uppfattning att välfärdstjänster inte är direkt jämförbara med andra tjänster. För den som är i stort behov av samhällets stödinsatser, kan olika välfärdstjänster vara direkt avgörande för den dagliga livsföringen och ha en stark inverkan på den enskildes livskvalitet.

Vi delar också utredningens beskrivning av att brukare och beställare ofta inte har tillräcklig information för att göra rationella val. Vi vill här också tillägga att många medborgare inte heller kan tillgodogöra sig informationen på grund av att den tillhandahålls i en otillgänglig utformning. Personer med kognitiva funktionsnedsättningar löper en större risk att inte kunna tillgodogöra sig den information som tillhandahålls. Med de bristande förutsättningarna kan det vara omöjligt för den enskilde att göra rationella val. Här finns ett samhällsansvar att säkerställa att alla medborgare kan tillgodogöra sig information som ges och att de personer som på grund av sin funktionsnedsättning behöver stöd i sitt beslutsfattande, också får det.

Utredningen belyser också problemet med aktörer som riktar sin verksamhet till grupper med lägre behov och därmed utestänger grupper med mer omfattande behov.

Risken för en sådan negativ effekt finns inom många verksamheter och det är naturligtvis viktigt att skapa styrsystem som motverkar sådana effekter. Vi vill här påpeka att det finns goda erfarenheter att hämta från andra länder och politikområden för att minska den effekten som i internationella sammanhang kallas "creaming".

13 Ägar- och ledningsprövning av offentliga och privata aktörer

Vi delar den tidigare Ägarprövningsutredningens förslag om att det ska ställas krav på privata aktörer inom välfärden på ekonomisk långsiktighet, insikt, erfarenhet och lämplighet för tillstånd att bedriva verksamhet inom välfärden.

Vi tillstyrker därför utredningens förslag (13.4) om att VD, styrelse och ägare som har ett bestämmande inflytande över verksamheten, ska genom tidigare erfarenhet eller på annat sätt styrka att de har den insikt i gällande föreskrifter som krävs för att bedriva

verksamheten. Likaså att samtliga företrädare för den juridiska personen bedöms lämpliga.

Vi tillstyrker också utredningens förslag (13.5) att krav bör införas på att tillståndsinnehavaren ska ha ekonomiska förutsättningar att uppfylla de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Vi tillstyrker vidare utredningens förslag (13.9) att fler verksamheter enligt LSS bör omfattas av tillståndsplikt, nämligen att det ska krävas tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg, IVO, i de fall då enskild person yrkesmässigt vill bedriva verksamhet enligt LSS som avser ledsagarservice, biträde av kontaktperson eller avlösarservice i hemmet.

15 Kapitalförsörjning för idéburna aktörer inom välfärdssektorn

Vi ser positivt på utredningens ambition att skapa bättre förutsättningar för idéburen sektor att åta sig utförandet av välfärdstjänster.

Vi tillstyrker därför utredningens förslag (15.5) om att tillväxtverket ges i uppdrag att utforma och genomföra en insats för att underlätta för idéburna organisationers kapitalförsörjning.

17 En mer ändamålsenlig reglering av upphandling av välfärdstjänster

Handikappförbunden vill understryka vikten av att det ställs höga tillgänglighetskrav för personer med funktionsnedsättning vid upphandling av välfärdstjänster. Om tillgänglighetskraven förbises vid upphandling så utestängs per automatik grupper av medborgare som har samma funktionsrätt att få tillgång till välfärdstjänsterna.

21 Samverkan med idéburen sektor

Vi ser positivt på utredningens ambition att skapa bättre möjligheter för samverkan med idéburen sektor.

Vi tillstyrker därför utredningens förslag (21.1.2) om att Upphandlingsmyndigheten och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ges i uppdrag att gemensamt utarbeta en vägledning för hur samverkan mellan det offentliga och idéburna organisation kan utvecklas genom ingående av idéburna offentliga

partnerskap, IUP, och att uppdraget ska genomföras med bland andra civilsamhällets organisationer.

Vi tillstyrker också att Upphandlingsmyndigheten ges i uppdrag att arbeta med informationsinsatser gentemot kommuner och landsting i frågor som rör möjligheterna till IUP.

Med vänlig hälsning

Handikappförbunden

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Stig Nyman', with a long horizontal stroke extending to the right.

Stig Nyman

Ordförande